

Рецензія

доктора психологічних наук, професора Саннікової Ольги Павлівни на дисертацію Бабчука Микити Ігоровича «Психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертації. Проблема перфекціонізму останнім часом стає все більш актуальною на терені психологічної науки. Високий рівень досягнень, в напрямку чого сучасне суспільство орієнтує людину, визначає необхідність подолання труднощів і прагнення отримання найбільш якісних результатів у становленні особистості. Найбільшої уваги заслуговує фізичний перфекціонізм. Даний феномен, як уявлення про унікальність, неповторність та бездоганність своєї зовнішності, свого тіла є формою перенесення створеного особистістю образу «зовнішнього Я» в організацію своєї тілесності. Звичайно, результат екстеріоризації «образу Я» у оформлення зовнішності складно передбачити, оскільки він може бути як конструктивним, так і деструктивним, що пояснює створення, або ж, навпаки, знищення комфортності людини у власному тілі і зумовлює суб'єктивне благополуччя/неблагополуччя особистості.

Зазначене, безумовно, є достатньо актуальним і цінним для можливостей розвитку особистості у сучасному вимірі, що підтверджується, як вибором автором дисертації М. І. Бабчуком теми дослідження, так і повнотою категоріального апарату, вирішенням дисертаційних завдань і інтерпретацією отриманих результатів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах наукової програми кафедри теорії та методики практичної психології «Науково-методичні основи практичної підготовки психологів» (номер держреєстрації № 0113U003018), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

іменні К. Д. Ушинського». Автором досліджувались психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму.

Тему дисертаційного дослідження обговорено та затверджено на засіданні Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 29 жовтня 2020 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень.

Дисертант чітко конкретизує об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, які відображають логіку теоретичного та емпіричного розділів дисертації. Методологічні засади відповідають його предметному спрямуванню. Використана теоретична база повною мірою забезпечує висвітлення проблематики та можливість вирішення дослідницьких завдань. У структурному плані імпонує чітка побудова дисертаційного дослідження, в якому гармонійно узгоджені теоретичні складові та прикладні аспекти зазначеної проблематики.

Наукова новизна отриманих результатів. Микитою Ігоровичем Бабчуком вперше розглядає фізичний перфекціонізм як самостійний феномен, що є системою особистих переконань і установок, пов'язаних із зовнішнім виглядом особистості, зокрема з суб'єктивно означеними проблемами свого тіла і прагненням досягти його високих стандартів; запропоновано концептуальну модель пізнання фізичного перфекціонізму, компонентний склад якої (спектр рис особистості; сукупність переживань; міжособистісні стосунки; моделювання власного тіла; образ фізичного Я; «Self-esteem») зумовлює динаміку рефлексивного самопізнання особистості. Автором обґрунтовано та експериментально апробовано дієвість та взаємозалежність показників компонентів зазначеної моделі; зафіксовано комплексне якісно-кількісне поєднання показників у визначенні рівнів фізичного перфекціонізму, що виявляють свою значущість залежно від адекватності сприйняття особистістю власної зовнішності і модальності уявлень про особисту унікальність. Дисертантом розширено та поглиблено знання про

психологічну сутність фізичного перфекціонізму; уточнено зміст зазначеного феномену в контексті його взаємозв'язків з тими властивостями та рисами особистості, які сприяють його прояву; доповнено уявлення про психологічний портрет осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму. Набуло подальшого розвитку розуміння психологічного змісту фізичного перфекціонізму та тенденцій його пізнання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у важливості вивчення фізичного перфекціонізму як універсального глобального феномену, що здійснює суттєвий вклад в формування і підтримку широкого спектру психологічних проблем у студентської молоді. Розроблено комплекс методичного інструментарію, що було застосовано у дисертаційному дослідженні і може використовуватись у психодіагностичній роботі практичних психологів. Отримані в дисертаційній роботі результати можуть бути включені до робочих програм навчальних дисциплін у підготовці майбутніх фахівців: загальної психології, соціальної психології, вікової психології та клінічної психології.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Безсумнівно позитивним є той факт, що у першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні основи пізнання фізичного перфекціонізму» М. І. Бабчук, проаналізувавши дуже широкі пласти теоретико-емпіричного матеріалу сучасної психології, філософії робить вдалі узагальнення щодо феноменології загального перфекціонізму, фізичного перфекціонізму, уточнює зміст цих понять та структуру. Автором зазначається, що неспівпадіння реального образу фізичного Я та ідеального провокують появу фізичного перфекціонізму. За наявності позитивного образу тіла людина почуває себе комфортно у «власному тілі», задоволена власним виглядом, тоді як негативний образ фізичного Я провокує появу фізичного перфекціонізму аж до патологічних виявів. Заслуговує на увагу науковий апарат дисертації, який насичений усіма необхідними структурними елементами, зміст яких свідчить про широке бачення автором складності проблеми фізичного перфекціонізму особистості.

У **другому розділі** дисертації «Методи та умови проведення дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму» описано методичний інструментарій, емпіричну базу, особливості організації дослідження. Автором визначено етапи емпіричного дослідження. Обґрунтовано та сформовано вибірку дослідження. Створено комплекс психодіагностичних методів та методик, направлених на вивчення фізичного перфекціонізму та властивостей особистості, що підсилюють його прояв.

Висновки до другого розділу є правомірними та здійснюють логічний перехід до **третього розділу** дисертації «Результати емпіричного дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму», який містить ґрунтовний аналіз, систематизацію та класифікацію одержаних емпіричних даних, які, з одного боку, забезпечують підтвердження теоретичних положень, а з іншого, виступають джерелом отримання принципово нового знання та обумовлюють постановку перспективних дослідницьких завдань. В результаті кореляційного аналізу, автором встановлені багатозначні зв'язки між показниками фізичного перфекціонізму та показниками методик, що були використані для діагностики властивостей та рис особистості, що можуть сприяти та впливати на прояв фізичного перфекціонізму. Використання факторного аналізу дозволило дисертанту доповнити феноменологію фізичного перфекціонізму, визначити характерні індикатори та виявити п'ять факторів, які представляють в максимально узагальненому вигляді сукупність досліджуваних нами показників. Виявлені симптомокомплекси взаємопов'язаних властивостей дають можливість окреслити характеристику простору ознак рис, у тому числі й фізичного перфекціонізму, ознаки якого оформилися в окремий фактор. Подальше дослідження психологічних особливостей фізичного перфекціонізму було здійснено за допомогою диференціально-психологічного аналізу, який полягав: по-перше, у групуванні обстежуваних за якісно-кількісним поєднанням показників фізичного перфекціонізму, по-друге, у вивченні рис особистості властивих представникам виділених груп, складанні та описанні

психологічних характеристик груп осіб виділених груп з різним рівнем фізичного перфекціонізму.

Варто відзначити коректне, грамотне використання дисертантом методів математичної статистики при обробці результатів емпіричного дослідження та підтвердженні його гіпотези: описової статистики, кореляційного, факторного, якісного аналізів, критеріїв на визначення достовірності відмінностей у досліджуваних показниках.

Висновки до дисертації адекватно узагальнено відображують основні результати здобуті у дослідженні, відзначаються новизною і самостійністю, відкривають значні перспективи для розгортання подальших науково-психологічних пошуків.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дослідження Микити Ігоровича Бабчука здобули достатнє оприлюднення у 12 публікаціях, з них: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття надрукована у міжнародному періодичному виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, 8 публікацій апробаційного характеру. Вказані дані про **особовий внесок** здобувача у роботи, що виконані у співавторстві, дозволяють визначити достатню частку авторської роботи, правомірну можливість її презентувати у даній дисертації.

Дискусійні положення та зауваги до змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Микити Ігоровича Бабчука, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Не викликає сумніву проведений дисертантом ґрунтовний аналіз зарубіжних літературних джерел. Але, на наш погляд, не достатньо увага приділена українським дослідженням, в яких вивчається фізичний перфекціонізм особистості.

2. Здійснюючи аналіз результатів емпіричного етапу дослідження, автор зосереджує увагу на юнацькій віковій категорії, адже вибірку склали студенти вищого навчального закладу. Вважаємо, що розширення вікового

діапазону через включення в порівняльну вісь реципієнтів інших вікових категорій, а також осіб різної статі, тільки збагатило б уявлення про психологічний зміст фізичного перфекціонізму. Пропонуємо дисертанту в майбутньому врахувати цей напрям дослідження.

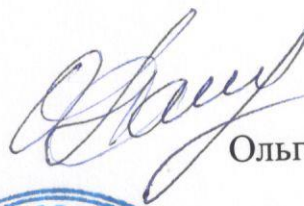
3. Деякі висновки до розділів сформульовані у формі анотацій, а не умозаключень.

Однак висловлені зауваження та побажання аж ніяк не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, яка є завершеним, самостійним дослідженням та містить нові науково обґрунтовані результати.

Загальний висновок. Рецензована дисертаційна робота Бабчука Микити Ігоровича «Психологічні особливості осіб з різним рівнем фізичного перфекціонізму», є завершеним, самостійним дослідженням, що за своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент:

професор кафедри загальної та
диференціальної психології
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»,
доктор психологічних наук, професор

Ольга САННІКОВА

